

สยชยวตถุ

“อสาเร สารมตินันติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
ทวี่หี อคฺคสาวเกหี นิเวทิตํ สยชยสฺส อนาคมนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
ตตฺรารยํ อนุปฺพุพิกถา :

พระศาสดาได้รับพุทธพยากรณ์

อมหากํ หิ สตุถา อิตฺโต (ภทฺทกปฺปโต) กปฺปสฺตสหฺสฺสาธิกานํ
จตุณฺณํ อสงฺเขยยานํ มตฺถเก อมรฺวตীনฺคเร สุเมโธ นาม พฺรหฺมณ
กุมารโ หุตฺวา สพฺพสิปฺปานํ นิปฺพตฺตี ปตฺโต มาตาปิตูนํ อจฺเจน
อเนกโกฏฺฐิสงฺขยํ ฌนํ ปริจฺจชิตฺวา อิติปฺพุพชฺชํ ปฺพุพชิตฺวา หิมวณฺเต
วสนฺโต ฌานาภิญฺญาโย นิพฺพตฺเตตฺวา อากาเสน คจฺฉนฺโต ทีปงฺกรทส
พลสฺส สุตฺสสนวิหารโต อมรฺวตীনฺครํ ปวิสฺนตฺถาย มคฺคํ โสธียมาณํ
ทิสฺวา สยปี เอกํ ปเทสํ คเหตุวา, ตสฺมึ อนิฏฺฐิจิตฺเตยฺว อาคตฺสฺส
สตุถฺโน อตฺตานํ เสตฺถํ กตฺวา อชินิจฺมมํ กลเล อตฺถริตฺวา “สตุถา
สสาวกสงฺฆเ ม กลลํ อนกฺกมิตฺวา มํ อกฺกมณฺโต คจฺฉตฺตุติ(อธิปฺปา
เยน/ อาสาย/ จินฺตเนน) นิปฺนฺโน, สตุถารา ทิสฺวา ว “พฺพุทฺธงฺกูโร เอส
(ปฺริโส) อนาคเต กปฺปสฺตสหฺสฺสาธิกานํ จตุณฺณํ อสงฺเขยยานํ ปรีโย
สาเน โคตโม นาม พฺพุโธ ภวิสฺสตีติ พฺพยาโกโต, ตสฺส สตุถฺโน อปร
ภาเค “โกณฺฑญฺญโย สุขมจฺจโล สุขมโน เรวโต โสภิตฺโต อโนมทฺสฺสี
ปทุโม นารโท ปทุมุตฺตโร สุขเมโธ สุขชาติ ปิยทฺสฺสี อตฺถทฺสฺสี ฌม
มทฺสฺสี สิหฺตฺตฺโต ติสฺโส ปุสฺโส วิปฺสฺสี สีจี เวสฺสภู กกุสนฺโธ โภ
นาคมนฺโน กสฺสโป จาติ โลกํ โอภาเสตฺวา อุปฺปนฺนํ อิมสฺปี เตวี
สตียา พฺพุธานํ สนฺติเก ลทฺฐพฺพยากรโณ

“ทส ปารมมโย ทส อุปปารมมโย ทส ปรมตฺถปารมมโยติ สมตีสปารมมโย
ปุเรตฺวา เวสฺสนนฺตรตฺตภาเว จิตฺ สตฺตกฺขตฺตํ ปจฺวีกมฺปนานิ
มหาทานานิ ทตฺวา ปุตฺตทาร์ ปฺริจฺจชิตฺวา อายุปฺริโยสฺสเน ตฺสฺสิตฺปุเร
นิพฺพตฺติตฺวา ตตฺถ ยาวตฺยาญํ จตฺวา, ... ทสสทฺสจกฺกวาพเทวตฺวาหิ
สนฺนิปตฺติตฺวา

“กาโลยฺนฺเต มหาวีร, อุปฺปชฺช มาตฺตุกฺจฺฉิยํ,

...สทฺเวกํ ตารยฺนฺโต พุชฺฌสฺสุ อมตํ ปทฺนฺติ

วฺตุเต, ปญฺจ มหาวិโลกนฺนานิ วิโลเกตฺวา ตโต จฺโต สกฺยราชกฺุเล
ปฺฏิสฺนฺธิ คเหตฺวา ตตฺถ มหาสมฺปตฺติยา ปฺริจฺจริยมาโน อนุกฺกเมน
ภทฺโรยฺพพฺนํ ปตฺวา ติณฺณํ อุตฺนํ อนฺจฺฉวิเกสฺสุ ตีสุ ปาสาเทสฺสุ
เทวโลกสิรี วิย รัชฺชสิรี อนฺุภวฺนฺโต อฺุยฺยานกิพาย คมนสมเย
อนุกฺกเมน ชินฺณพฺยาธิมตฺสงฺขาเต ตโย เทวทฺูเต ทิสฺวา สลฺลชาตสฺสเวโค
นิวตฺติตฺวา จตฺตฺถวาทเร ปพฺพชิตํ ทิสฺวา “สาธฺุ ปพฺพชฺชาติ ปพฺพชฺ
ชาย รุจิ อฺุปฺปาเทตฺวา

สิทฺธตฺถกฺุมารเสตฺถิจฺออกพนวชและบรฺรลฺุสฺสัพฺพัลฺลตฺถวณ

(อมฺหากํ สตฺถา) อฺุยฺยานํ คนฺตฺวา ตตฺถ ทิวสฺสํ เขเปตฺวา มงฺคโลปฺกฺขรณฺิ-
ตีเร นิสฺสินฺโน กปฺปกเวสฺสํ คเหตฺวา อาคเตน วิสฺสุกมฺมฺนา เทวปฺุตฺเตน
อลงฺกตปฺฏิยตฺโต ราหุลกฺุมารสฺส ชาตสฺสานํ สุตฺวา ปุตฺตตฺสึเนสฺส
พลวภาวํ ญตฺวา “ยาว อิทํ พนฺธนํ น พนฺธติ, (อหํ) ตาวเทว
(ตํ / อิทํ พนฺธนํ) จินฺนุทิสฺสามีติ จินฺนเตตฺวา สายํ นครํ ปวิสฺนฺโต

นิพพุตา นูน สา มาตา, นิพพุโต นูน โส ปิตา,
 นิพพุตา นูน สา นารี, ยสฺสายํ อีทิสฺส ปตีติ

กิสาคอตมียา นาม ปิตุจฺฉาธิตาย ภาสิตํ อิมํ คาลํ สุตฺวา “อหํ
 อิมาย นิพพุตปทํ สาวิตฺติ กิวโต มุตฺตาทหารํ โอมุญฺจิตฺวา ตสฺ
 สา เปเสตฺวา อตฺตโน ภาวนํ ปวิสิตฺวา สิริสยเน นิสินฺโน, นิท
 ทูปคตानํ นาฏกิตฺถินํ วิปฺปการํ ทิสฺวา นิพฺพินฺนทโย ฉนฺนํ อฏฺฐจา
 เปตฺวา กนฺถกํ ออาหาราเปตฺวา กนฺถกํ อารุยฺห ฉนฺนสทาโย
 ทสสทสฺสจกฺกวาพเทวตาทิ ปริวฺโต มหาภินิกฺขมณํ นิกฺขมิตฺวา
 อโนมานทีตีเร ปพฺพชิตฺวา อนุกฺกเมน ราชคหํ คนฺตฺวา ตตฺถ ปิณฺ
 ทาย จริตฺวา ปณฺทวปพฺพตปพฺภาเร นิสินฺโน มคฺชรณฺญา รช
 เชน นิมนฺตฺยมาโน ตํ ปฏิกฺขิปิตฺวา สพฺพณฺยตํ ปตฺวา อตฺตโน วิ
 ชิตํ อากมนตฺถาย เตน (รณฺญา) คหิตปฏฺวิญฺโณ อาพารณฺจ อุทฺทกณฺจ
 อุปสงฺกมิตฺวา เตสํ สนฺตฺเก อธิคตฺวิเสสํ อนลงฺกริตฺวา ฉพฺพสฺसानิ
 มหาปธานํ ปทหิตฺวา วิสาขปฺลณฺณมีทิวเส ปาโต ว สุชาทาย ทินฺนํ ปา
 ยาสํ ปรีกฺขณฺชิตฺวา เนรณฺชราย นทฺธิยา สุวณฺณปาตี ปวาเหตฺวา เนรณ
 ชราย นทฺธิยา तीरे महान्सणฺฑे नानासमापत्तीहि ทิวสภาคํ วิดีนา
 เมตฺวา สายณฺหสมเย โสตฺถิเยน ทินฺนํ ตินฺนํ คเหตฺวา กาเพน นาค
 ราเชน อภิตฺถตฺถคฺุโณ โปธิมณฺฑํ อารุยฺห ตินฺนานิ สนฺถริตฺวา “น
 ตาวิมํ ปลฺลงฺกํ ภินฺทิสฺสามิ, ยาว เม อนฺุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ
 น วิมุจฺจิสฺสตีติ ปฏฺวิญฺณํ กตฺวา ปุรตฺถาภิมุโข นิสีทิตฺวา, สุริเย
 อนตฺถงฺกมิเตเยว, มารพลํ วิธมิตฺวา ปจฺมยามे ปุพฺเพนิวาสถาณํ
 มชฺฌิมยามे จุตฺตูปาตถาณํ ปตฺวา ปจฺฉิมยามาวสานे ปจฺจยาการे
 ถาณํ โอตฺวาเรตฺวา อรุณฺคฺคฺมเน ทสพลจตฺตฺเวसारชฺชาทิสพฺพคฺุณปฏฺิมนฺฑิตํ

สพพญญตถาณั ปฏิวิชฌิตฺวา สตตตตฺตาหํ โปธิมณฺเฑ วิตินาเมตฺวา
อฏฺฐเม สตฺตาเห อชฺปาตนิโครธฺมุเล นิสินฺโน ฌมฺมคมภีรตาปจฺจเวกฺขณฺน
อปฺโปสฺสกุทฺตํ อาปชฺชมาโน ทสฺสทสฺสมหาพฺรหฺมปริวารเณ สหฺม
ปติพฺรหฺมฺนา อายาจิตฺตมฺมเทสฺโน พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โอลฺลเกตฺวา พฺรหฺม
โน อชฺฌेสฺนํ อธิวาเสตฺวา “กสฺส นฺุ ไซ อหํ ปจฺมํ ฌมฺมํ เทเสย
ยนฺติ โอลฺลเกนฺโต

พระพุทธเจ้าส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนา

(อมหากํ สตฺถา) อาพารุทฺทกานํ กาลกตภาวํ ญตฺวา ปญฺจวคฺคิ
ยานํ ภิกฺขุณฺํ พหุปการตํ อนุสฺสริตฺวา อฏฺฐายาสนา กาสีปุริ คจฺจนฺโต
อนฺตรามคฺเค อุปกเณ อาชีวเณ สทฺธิ มนฺเตตฺวา อาสาพฺห
ปฺญณฺมี-ทิวเส อิติปตฺเน มิคทาเย ปญฺจวคฺคิยานํ ภิกฺขุณฺํ วสนฺนฺจानํ
ปตฺวา เต อนฺนุจฺฉวิเณ สมฺมทาจารเณ สมฺมทาจรฺนฺเต สญฺญาเปตฺวา
อลฺลภาโกณฺทลฺลปฺมุเข อฏฺฐารสพฺรหฺมโกฏิโย อมตปานํ ปาเยน
โต ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตฺวา ปวตฺติตปวรธฺมจกฺโก ปญฺจมิยํ ปกฺขสฺส
สพฺเพปิ เต ภิกฺขุ อรหฺตฺเต ปติฏฺฐาเปตฺวา ตํทิวสเมว ยสฺส
กฺลปฺตตฺสส อุปนิสฺสยสมฺปตฺตี ทิสฺวา ตํ รตฺติภาเค นิพฺพินฺ
ทิตฺวา เคหํ ปหาย นิภฺขมฺนตํ “เอหิ ยสาติ ปกฺโกสฺสิตฺวา
ตสฺมีเยว รตฺติภาเค โสตาปตฺติผลํ ปาเปตฺวา ปฺนทิวเส อรหฺตฺตํ
ปาเปตฺวา อปเรปิ ตสฺส สหายเก จตฺตฺปญฺญาสชฺเน เอหิภิกฺขุปฺพพฺชฺชาย
ปฺพพาเซตฺวา อรหฺตฺตํ ปาเปสิ ฯ

เอวํ โลกเ อกสฏฺฐิจฺยา อรหฺนฺเตสุ ชาเตสุ, (สตุถา) วุตฺถวสฺโส
 ปวาเรตฺวา “จฺรต ภิภฺขเว จาริกนฺติ (วจเนน) สฏฺฐิจฺภิกฺขุ ทิสาสฺ เป
 เสตฺวา สยํ อูรฺุเวถํ คจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค กปฺปาสฺทิกฺวนสฺสนฺเท ตีสฺช
 เน ภทฺทวคฺคฺยกฺมาเร วินฺเตสิ ฯ

เตสุ สพฺพปจฺฉิมโก โสตาปนฺโน...., สพฺพุตฺตโม อนาคามี อโหสิ
 ฯ เตปิ สพฺเพ เอหิภิกฺขุภาเวเนว ปพฺพาเซตฺวา ทิสาสฺ เปเสตฺวา
 สยํ อูรฺุเวถํ คนฺตฺวา อทฺตฺมทฺตฺมานิ ปาภฺภิหาริยสฺสทฺธานิ ทสฺเสตฺวา
 อูรฺุเวลกสฺสปาทย สหสฺสชฺฉฺฉิลปฺริวาระ เตภาทิกชฺฉฺฉิเล วินฺเตวา เอหิภิกฺขุภา
 เวเนว ปพฺพาเซตฺวา คยาสีเส นิสีทาเปตฺวา อาทิตฺต-ปฺริยายเทสฺนายน
 อรหฺตฺเต ปตฺติจฺจาเปตฺวา เตน อรหฺนฺตสฺสทฺสเสน ปฺริวฺโต “พฺมฺพิสาร์เรน
 โย ทินฺนํ ปฏฺิณฺณํ โมเจสฺสามีติ ราชคฺชนครฺูปจาเร ลฺภฺจิวฺนุยฺยานํ คนฺต
 วา “สตุถา กิร อากฺโตติ สุตฺวา ทฺวาทสฺนหฺนฺเตหิ พฺรหฺมณคฺคหฺปติเกหิ
 สทฺธิ อากตฺสส รมฺโย มธฺุรฺมมกถํ กเถนฺโต ราชานํ เอกาทสฺหิ นหฺ
 เตหิ สทฺธิ โสตาปตฺตฺติพลฺ ปตฺติจฺจาเปตฺวา เอกํ นหฺตํ สฺรณฺเส ปตฺติจฺจา
 เปตฺวา ปุณฺทิวเส สกฺเกน เทวฺรณฺญา มาณวกฺวณฺณํ คเหตุวา อภิตฺถุต
 คฺุณ ราชคฺชนครํ ปวิสิตฺวา ราชนิเวสเน กตฺถกตฺตกฺิจโจ เวพฺวนารามํ
 ปฏฺิคฺคเหตุวา ตตฺถเว วาสํ กปฺเปสิ ฯ
 ตตฺถ นํ สารีปฺตฺตโมคฺคฺลธานา อุปสงฺกมฺิสฺสุ ฯ

ประวัติพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ

ตตฺรายํ อนุปฺพพิกธา ฯ

อนุปฺปนฺเนยฺเว หิ พฺุฑฺเธ, ราชคฺหโต อวิทุเร “อุปฺติสฺสคาโม จ
 โกลิตคาโม จาติ เทว พฺรหฺมณคฺคามา อเหตุํ ฯ

เตสุ อุปติสฺสคามเม สारिया नाम पुराहुमण्या कपुगसु

ปติฏฺฐิตทิวเสเยว โกลิตคามเม โมคคกฺคฺลिया नाम पुराहुमण्यापि
कपुगे पतिग्गुहि ५ तानि गिर तेवपि कुलानि यव सुत्तमा गुलपिवग्गुणा
आपवुत्तपुग्गिपवुत्तसहायकानेव ५ (एवत्तका) तासु त्विनुन्पि (पुराहुमण्यान्)
एकत्विसमेव कपुगपरिहारो अत्तु ५ ता उग्गोपि (पुराहुमण्यान्)

तस्मात्सज्जेयेन पुत्तเต विचार्यीसु ५

नामकคคคทิวเส सारिया पुराहुमण्या पुत्तत्तसु อุปतिสฺसकामगे
खेग्गुकुलसु पुत्तत्तत्ता “उपतिสुसोत्ति (वज्ज) नाम अत्तु ५ अितरसु गो
लितकामे खेग्गुकुलसु पुत्तत्तत्ता “गोलितोत्ति नाम अत्तु ५ ते उग्गोपि
वुत्तम्मिनुवाय सपुत्तिसुत्तान् पारो अत्तु ५

उपतिस्समानवसुत्त กิप्पนत्तถาย न्ति वा อุयยานัน वा कमनกาเล
पल्लज सुवण्णस्सिवิกาสतानि परिवारानि โหนฺติ, โกลิตमानवสुत्त पल्लज
आशल्लवणฺณสतानि ५ तेवपि ชนา पल्लजपल्लजमानवสत्तपरिवारा โหนฺติ ५
ราชคเห ज अनुत्तवज्जเร กिरคคคสมชฺโช नाम โหติ ५ เตสु त्विनुन्पि
एकग्गुजानेเยव मल्लजात्तिमल्लजं पणฺณนฺติ ५ तेवपि एकत्वो नิสिทธิत्तวา
สมชฺชं ปสฺसनुत्ता हสิत्तपुग्गुजाने हสฺนन्ति, สवेकग्गुจाने สवेकं
आपชฺชนन्ति, ทายं ทาत्तु युत्तत्तग्गुจाने ทายं เทนฺติ ५

เตสु อิมินา นียาเมน एकत्वิสฺ สสมชฺชํ ปสฺสनुत्तानัน

परिपाकคคคत्ता एवत्तसु ปุริมทิวเสสุ हसितपुग्गुजाने हासो वा
सवेकग्गुजाने सवेको वा ทายं ทาत्तु युत्तत्तग्गुजाने ทายं वा (समानं) विय
हसितपुग्गुजाने हासो वा सवेकग्गुजाने सवेको वा ทายं ทาत्तु
युत्तत्तग्गुजाने ทายं वा नाโหสิ ५

เทว ปน ชนา เอว จินตยีสฺ “กี (อมเหติ)เอตถ (วตถุสมฺ) โอลิเกตพพํ อตถิ, สพฺเพปิเม อปฺตเต วสฺสเต อปณฺตติกาวั คมิสฺสนฺติ, อมเหติ ปน เอกํ โมกฺขธมฺํ ปริเยสิตุํ วัณฺณตีติ อารมฺมณฺ (กตฺวา) คเหตุวา นิสีทิสฺ ๑ ตโต โกลิโต อุปฺติสฺสํ อาห “สมฺม อุปฺติสฺส ตฺวํ น อณฺเณสฺ ทิวเสสฺ วิย หฺนฺจปหฺนฺจ, อิทานิ อนตฺตมน ชาติโกสิ, กิณฺเต สลฺลกฺจิตฺนฺติ ๑ โส อาห “สมฺม โกลิต ‘เอเตสํ โอลิกเน สारो นตฺถิ, นิสฺตถกเมตํ, อตฺตโน โมกฺขธมฺํ คเวสิตุํ วัณฺณตีติ อิทํ จินตฺยนฺโต นิสฺสินฺนเมหิ, ตฺวํ ปน กสฺมา อนตฺตมนฺสีติ ๑ โสปี ตเถวาท ๑ อถสฺส อตฺตนา สทฺธิ เอกชฺฌาสยตํ ญตฺวา อุปฺติสฺโส อาห “สมฺม อมหากํ อฺภินฺนํปี (การณฺ) สฺวจินฺติตํ, โมกฺขธมฺํ ปน คเวสิตุํ วัณฺณตีติ, คเวสนฺเตหิ นาม เอกํ ปพฺพชฺชํ สทฺถํ วัณฺณตีติ, กสฺส สนฺติเก ปพฺพชามาทิ ๑

เตน โข ปน สมเยน สลฺยชโย ปริพฺพชาชโก ราชคเห ปฏฺิวสตี มหตียา ปริพฺพชาชกปริสาย สทฺธิ ๑ เต “ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามาทิ (วตฺวา) ปณฺจมาณวกสตานิ “สิวิกาโย จ รเถ จ คเหตุวา คจฺจนฺตติ (วจเนน) อูโยเชตฺวา ปณฺจหิ มาณวกสเตหิ สทฺธิ สลฺยชยสฺส สนฺติเก ปพฺพชิสฺ ๑ เตสํ ปพฺพชิตกาลโต ปณฺจาย สลฺยชโย อติเรกกลากคฺคยสคคปฺตโต อโหสิ ๑ เต กติปาเหเนว สพฺพํ สลฺยชยสฺส สมยํ

ปริคฺคณฺหิตฺวา “อาจริย ตุมหากํ ชานนสมโย เอตฺตโกว อูทาหุ อุตฺตรปี อตฺถิตฺติ ปุจฺฉิสฺ ๑ (สลฺยชเยน) “เอตฺตโกว, สพฺพํ (ชานนํ) ตุมเหติ ฌาตฺนฺติ (วจเน) วุตฺเต, เต จินตฺยีสฺ “เอวํ สติ, อิมสฺส สนฺติเก พุรหฺมจริยวาโส นิสฺตถโก, มยํ โมกฺขธมฺํ คเวสิตุํ นิกฺขนฺตา (อมฺห), โส (อมฺเหติ) อิมสฺส สนฺติเก อุปฺปาเทตฺถุ น สกฺกา, มหา โข

ปน ชมพูทีโป, คามนิคมชนปทราชธานีโย จรนตา อทธา โมกขธมม
 เทสกํ กณฺจิ อจริยํ ลภิสฺสามาติ ฯ ตโต ปญฺจาย (ชนา) “ยตถ
 ยตถ ปณฺฑิตา สมณพฺรหฺมณา สนฺตีติ วทนฺติ; ตตถ ตตถ คนฺตุ
 วา สากจฺฉํ กโรนฺติ ฯ เตหิ ปญฺจปฺลยํ อณฺเณ กเถตุํ น สกโกนฺติ, เต
 ปน เตสํ ปฺลยํ วิสฺสชฺเชนฺติ ฯ เอวํ สกถชมฺพูทีปํ ปรีคฺคณฺหิตฺวา
 นีวตฺติตฺวา สกญฺจานเมว อาคนฺตุวา “สมฺม โกลิต อมฺเหสุ โย ปจฺมํ
 อมตํ อธิคฺจณฺติ, โส อาโรเจตฺตุติ กตฺกํ อกํสุ ฯ

สองสหายทำกตีกาและพระอัสสชิแสดงหัวใจพระศาสนา

เอวํ เตสุ กตฺกํ กตฺวา วิหรนฺเตสุ, สตถา วุตฺตานุกฺกเมน
 ราชคหํ ปตฺวา เวพฺพนํ ปฏฺิคฺคเหตฺวา เวพฺพเน วิหริติ ฯ ตทา
 “จรถ ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนหิตายาติ รตนตตฺยคุณฺปฺปกาสนตฺถํ อฺยุ
 โยชิตานํ เอกสฺสญฺจียา อรหนฺตानํ อนฺตเร ปณฺจวคฺคิยานํ อพฺภนฺตเร
 อสฺสชิตฺเถโร ปฏฺินีวตฺติตฺวา ราชคหํ อากโต

ปฺนทิวเส ปาโตว ปตฺตจิวรมาทาย ราชคหํ ปิณฺฑทาย ปาวิสิ ฯ
 ตสฺมึ สมเย อุปฺติสฺสปริพฺพาชโก ปาโตว ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา

ปริพฺพาชการามํ คจฺฉนฺโต เถรํ ทิสฺวา จินฺเตสิ “มยา เอวรฺูโป
 นาม ปพฺพชิตฺ น ทิฏฺฐปฺฟูโพเยว, เย โลเก อรหนฺโต วา อรหตฺตมคฺคํ
 วา สฺมาปฺนนา, อโย เตสํ ภิกฺขุ อณฺณตโร; ยนฺนุนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อฺุ
 สงฺกมิตฺวา ปฺจฺเฉยฺย ‘กํสิ ตฺวํ อาวุโส อฺุทิสฺส ปพฺพชิตฺ, โก วา เต
 สตถา, กสฺส วา ตฺวํ ธมฺมํ โรเจสีติ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ “อกาโล โข
 อิมํ ภิกฺขุํ ปฺลยํ ปฺจฺฉิตฺ, อนฺตรมฺรํ ปวิฏฺโง ปิณฺฑทาย จรติ; ยนฺนุ
 นาหํ อิมํ ภิกฺขุํ ปิฏฺฐิจิตฺ ปิฏฺฐิจิตฺ อนฺุพนฺุเชยฺย, อตฺถิเกหิ อฺุปลาทํ

มคคuncti ๙ โส เถรํ ลทุชปณฺฑปาตํ อลฺลตฺรํ โอกาสํ คจฺจนตํ ทิสฺวา นิ
 สึทิตฺตูกามตลฺยจสฺส ลตฺวา อตฺตโน ปริพฺพาชกปฺรํกํ ปณฺญาเปตฺวา อทาสี
 ๙ ภตฺตกิจฺจปรีโยสฺสเนปิสฺส อตฺตโน กุณฺฑิกาย อุกกํ อทาสี ๙ เอวํ
 อจฺริยวตฺตํ กตฺวา กตภตฺตกิจฺจเณ เถเรน สทฺธิ มจฺฐรปฺภิสฺนถารํ กตฺ
 วา เอวมฺหา “วิปฺปสฺนุนานิ โข เต อาวุโส อินฺทฺริยานิ, ปรีสุทฺโธ
 จวิวณฺโณ ปรีโยทาโต; กํสิ ตฺวํ อาวุโส อุกทิสฺส ปพฺพชิตฺ, โโก วา เต
 สตฺถา, กสฺส วา ตฺวํ ฌมฺมํ โรเจสฺสีติ ปุจฺฉิ ๙

เถโร จินฺตฺสิ “อิมํ ปริพฺพาชกา นาม สาสฺนสฺส ปฏฺธิปกฺขญฺจตา,
 อิมสฺส สาสฺเน คมฺภีรตํ ทสฺเสสฺสสามีติ อตฺตโน นวกภาวํ ทสฺเสนฺโต
 อาห “อหํ โข อาวุโส นโว อจฺริปพฺพชิตฺ อจฺจนาคโต อิมํ ฌมฺมวินยํ,
 น ตาว สกฺขิสฺสามิ วิตฺถาเรน ฌมฺมํ เทเสตฺตุนฺติ ๙ ปริพฺพาชโก “อหํ
 อุปฺติสฺโส นาม, ตฺวํ ยถาสตฺติยา อปฺปํ วา พหุํ วา วท, เอตํ
 นยสฺเตน นยสฺหสฺเสน ปฏฺธิวิชฺฉิตฺมํ มยฺหํ ภาริตฺติ วตฺวา อาห

“อปฺปํ วา พหุํ วา ภาสสฺส, อตฺถลฺลเณว เม พฺรุหิ,
 อตฺถเณว เม อตฺถโถ ก็ กาทฺสิ พฺยลฺลชนํ พหฺนฺติ ๙
 เอวํ วุตฺเต, เถโร

“เย ฌมฺมา เหตุปฺปภา, เตสํ เหตุํ ตถาคโต,
 เตสฺยจ โย นิโรธํ จ; เอวํวาทิ มหาสมฺโณติ
 คาลมาห ๙ ปริพฺพาชโก ปจฺมปททฺวยเมว สุตฺวา สหสฺสนยสมฺปนฺเน
 โสตาปตฺติผลํ ปตฺติจฺฉหิ ๙ อิตฺรํ ปททฺวยํ โสตาปนฺนกาเล นิจฺจจาเปสิ ๙
 โส โสตาปนฺโน หุตฺวา อุกฺปรีวิเสเส อปฺปวตฺตุนฺเต “ภวิสฺสตี
 เอตฺถ การณฺนฺติ สลฺลกฺเขตฺวา เถรํ อาห

“ภนฺเต มา อูปริ ฐมฺมเทสนํ วัฑฒยิตถ, เอตตกเมว โหตุ, กุหิ อมฺหากํ สตุถา วสตีติ ฯ “เวพฺวเน อาวุโสติ ฯ

“เตนหิ ภนฺเต ตุมฺहे ปฺรโต ยถา; มยฺหํ เอโก สหายโก อตฺถิ, อมฺเหหิ จ อญฺญมญฺญํ กตฺติกา กตา ‘โย ปจฺมํ อมตํ อธิคจฺจติ, โส อาโรเจตฺตุติ อหนุตํ ปฺฏิญฺญํ โมเจตฺวา สหายกํ คเหตุวา ตุมฺหากํ คตมคฺเคเนว สตุถุ สนฺติกํ อากมฺิสฺสามีติ ปฺลยจฺปฺตฺติจฺจิตฺเตน เถรสฺส ปาเทสฺสุ นิปฺตฺติวา ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณํ กตฺวา เถรํ อฺยุโยเชตฺวา ปรีพฺพาชการามาภิมุโข อคมาสิ ฯ

โกถิตฺตปรีพฺพาชโก ตํ ทฺวโรโต ว อากจฺจนตํ ทิสฺวา “อชฺช มยฺหํ สหายกสฺส มุขวณฺโณ น อญฺญทิวเสสฺสุ วยิ, อทฺธาเนน อมตํ อธิคตํ ภวิสฺสตีติ อมตาธิคมํ ปุจฺฉิ ฯ โสปีสฺส “อามาวุโส อมตํ อธิคตฺนฺติ ปฺฏิขานิตฺวา ตเมว คถํ อภาสิ ฯ

สองสหายชวนอาจารย์สละชีพไปเฝ้าพระศาสดา

คาถาปริโยसानะ โกลิตโต โสตาปตฺติฝเล ปตฺติจฺจทิตฺวา อาห “กุหิ กิร สมฺม อมฺหากํ สตุถา วสตีติ ฯ “เวพฺวเน กิร สมฺม, เอวํ โน อจฺริเยน อสฺสชิตฺเถเรน กถิตฺนฺติ ฯ “เตนหิ สมฺม อายาม, สตุถารํ ปสฺสิสฺสสามาติ ฯ

สารีปุตฺตตฺเถโร จ นามสฺส สทาปี อจฺริยปฺุชโก ว ; ตสฺมา สหายกํ เอวมาห “สมฺม อมฺเหหิ อธิคตํ อมตํ อมฺหากํ อจฺริยสฺส สลฺยชยปรีพฺพาชกสฺสาปี กเถสฺสาม, พุชฺฌมาโน ปฺฏิวិษฺณิสฺสติ,

อุปปฏิวิฆณฺโต อมหากํ สทฺทหิตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คมฺิสฺสตี,
พฺุทฺธานํ เทสนํ สุตฺวา มคฺคผลปฺฏิเวธํ กริสฺสตีตี ฯ

ตโต เทวปี ชนา สลฺยชยสฺส สนฺติกํ อคมํสุ ฯ สลฺยชโย
เต ทิสฺวา “กึ ตาตา โกจิ โว อมตฺมคฺคเทสโก ลทฺโธตี ปุจฺฉิ ฯ
“อาม อัจริย ลทฺโธ; พุทฺโธ โลเก อุปฺปนฺโน, ฐมฺโม อุปฺปนฺโน,
สงฺฆมฺ อุปฺปนฺโน; ตุมฺเห ตฺวจฺเฉ อสฺาเร วิจฺรธ, เถธ, สตฺถุ สนฺติกํ
คมฺิสฺสทฺมาตี ฯ

“คจฺฉถ ตุมฺเห, อหํ น สกฺขิสฺสทฺมาตี ฯ “กึการณฺาตี ฯ “อหํ
มหาชนสฺส อัจริโย หุตฺวา วิจฺริ, ตสฺส เม อนฺเตวาทิกฺวาโส จาภฺิยา อุทก
จลนภาวูปฺตติสฺสทฺิโส, น สกฺขิสฺสทฺมาหํ อนฺเตวาทิกฺวาสํ วสฺติตฺนฺติ ฯ “มา
เอวํ กริตฺถ อัจริยาตี ฯ

“เอตํ ปพฺพํ โหตุ ตาตา, คจฺฉถ ตุมฺเห, นหํ สกฺขิสฺสทฺมาตี ฯ
“อัจริย โลเก พุทฺธสฺส อุปฺปนฺนกาลโต ปญฺจาย มหาชนฺ คณฺธ-
มาลาทิตฺโต คณฺตฺวา ตเมว ปุเชสฺสตี, มยฺปี ตตฺถเว คมฺิสฺสทฺมา, ตุม
เห กึ กริสฺสธฺาตี ฯ

“ตาตา กิณฺนุ โข อิมสฺมึ โลเก ทนฺธา พหุ, อูทาหุ
ปณฺทิตฺาตี ฯ “ทนฺธา อัจริย พหุ, ปณฺทิตฺา นาม กติปยาเอว โหน
ตีตี ฯ “เตนหิ ตาตา ปณฺทิตฺา ปณฺทิตฺา สมณสฺส โคตมสฺส สนฺติกํ
คมฺิสฺสสนฺติ, ทนฺธา ทนฺธา มม สนฺติกํ อากมฺิสฺสสนฺติ; คจฺฉถ ตุมฺเห,
นหํ คมฺิสฺสทฺมาตี ฯ

เต “ปถุญายิสฺสธ ตุมฺเห อจฺริยาติ ปกุกมฺสิ ๑ เตสุ คจฺจนฺเตสุ, สลฺยชยฺสส ปฺริสา ภิชฺชิ ๑ ตสฺมึ ขณฺเ อาราโม ตฺจฺจโณ อโหสิ ๑ โส ตฺจฺจํ อารามํ ทิสฺวา อุณฺ्हํ โลหิตํ ฉทฺทเทสิ ๑

เตหิปี สทฺธิ คจฺจนฺเตสุ ปถุจฺสุ ปฺริพฺพาชกสฺเตสุ, สลฺยชยฺสส ปฺริสาย อทฺตมฺเตยฺยสฺตานิ นินฺวตฺตํสิ ๑ อตฺตโน อนุเตวาสิเกหิ อทฺตมฺเตยฺเยหิ ปฺริพฺพาชกสฺเตหิ สทฺธิ เวพฺพนํ อคมํสุ ๑

สตุถา จตฺตฺปฺริสมชฺเฒ นินฺนโน ฐมฺมํ เทเสนฺโต เต ทฺุโรโต ว ทิสฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “เอเต ภิกฺขเว เทว สหายกา อากจฺจนฺติ โกลิโต จ อุปตฺติสฺโส จ, เอตํ เม สวากยฺกํ ภวิสฺสติ อคฺคํ ภทฺทยฺกนฺติ ๑ เต สตุถารํ วนฺทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีทฺสิ ๑ เต ภควนฺตํ เอตทโวจํ “ลภฺยยาม มยํ ภนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺชํ; ลภฺยยาม อุปสมฺปทฺนติ ๑

“เอถ ภิกฺขโวติ ภควา อโวจ, “สวากฺขาโต ฐมฺโม, จรธ พุรฺหมจฺริยํ สมฺมา ทฺุภฺยสฺส อนฺตกิริยาयाติ ๑ สพฺเพปิ อิทธิมยปตฺต จีวรธฺรา วสฺสสฺติกตฺเถรา วิย อเหสุํ ๑ อถ เนสํ ปฺริสาย จริยาเวสน สตุถา ฐมฺมเทสนํ วทฺทเมสิ ๑ จเปตฺวา เทว อคฺคสวเก อวเสสา อรหฺตตํ ปาปฺณํสิ ๑

อคฺคสวากานํ ปน อุปฺริมคฺคกิจฺจํ น นิฏฺจาสิ ๑ กิการณา ? สวากปารมีเถวสฺส มหนฺตตาย ๑ อถายสมฺมา มหาโมคฺคฺลลาโน ปพฺพ ชิตทิวสโต สตุตฺตเม ทิวเส มคฺธรฺฐเจ กถฺวาลคามกํ อุปนินฺสาย วิ หรฺนฺโต, ถินมิทฺเช โอกกมฺนฺเต, สตุถารา สํเวชิต

ถินมิทฺธํ วินฺเทตฺวา ตถาคเตน ทินฺนํ ธาตุกมฺมฏฺจานํ สฺถนฺนโต ว อุปฺริมคฺคตฺตยกิจฺจํ นิฏฺจาเปตฺวา สวากปารมีเถวสฺส มตฺถกํ ปตฺโต ๑

สารีปุตตตเถโรปิ ปพพชิตทิวสโต อหุตมาสํ อติกกมิตวา สตุถารา
 สทธิ ตเมว ราชคหํ อุปนิสสาย สุกรขาตเลณเณ วิหรนุโต, อตตโน
 ภาคิเนยยสส ทีมนนขปริพพาชกสส เวทนาปริคคหสตุตตนุเต เทลีย
 มาเน, สุตตานุสาเรณ ฌาณํ เปเสตวา ปรสส วฑุฒิตํ ภาตตํ ภูณชน
 โต วิย สวากปารมีฌาณสส มตถกํ ปตโต ฯ

“นनु จายสุมา มหาปญโเว, อถ กสุมา มหาโมคคัลลานโต
 จิตรเรน สวากปารมีฌาณํ ปาปญีติ ฯ

ปริกมมมหนตตาย อิติ วิสสชชนํ ฯ

ยถา หิ ทุคคตมनुสสา กตถจจิ คนตุกามา จิปุปเมว นิกขมนุติ,
 ราชุนํ ปน หตถิวาหนกปุปนาที มหนตํ ปริกมมํ ลทฐํ วจุญติ; เอวํ
 สมุปทมิตํ เวทิตพัพ ฯ

ตํทิวสเมว ปน สตุถา วฑุฒมานกจฉายาย เวพฺวเน สวาก-
 สนุณีปาตํ กตวา ทฺวินนํ เถรานํ อคฺคสวากฺกุจฺจานํ ทตฺวา ปาฏฺฐิโมกฺขํ
 อุทฺทิสี ฯ

บุรพกรรมของพระอัยลาโกณฑัลละ

ภิกขุ อุชฌายีสุ “สตุถา มุโขโลกเนน ภิกขุณํ จานํ เทติ,
 อคฺคสวากฺกุจฺจานํ เทนฺเตน นาม ปจฺมํ ปพพชิตานํ ปญฺจวคฺคิยานํ
 ทาตุํ วจุญติ,
 เอเต อโนโลเกนฺเตน ยสตุเถรปฺมุขานํ ปญฺจปญฺญาสาย ภิกขุณํ
 ทาตุํ วจุญติ,
 เอเต อโนโลเกนฺเตน ภาทฺทวคฺคิยานํ,
 เอเต อโนโลเกนฺเตน อูรุเวลกสฺสปาทีนํ เตภาติกานํ;

เอเต ปน เอตตเก ปหาย สพพัจฉา ปพพชิตานัน อคฺค-
 สาวกฏฺจานัน เทนฺเตน มุขํ โอลเเกตุวา อคฺคฏฺจานัน ทินฺนุนฺติ วทิสฺสุ ๕
 สตุถา “กั กเถถ ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิตฺวา, (ภิกฺขุหิ) “อิหํ นามาติ (วจน)
 วุตฺเต, “นาหํ ภิกฺขเว มุขํ โอลเเกตุวา ภิกฺขุณฺ ทมิ, เอเตสํ ปน
 อตฺตนา อตฺตนา ปตฺถิตปตฺถิตเมว ทมิ; อณฺณาโกณฺฑณฺโณ หิ
 เอกสฺมี สสฺเส นว อคฺคสสฺสทานานิ เทนฺโต น อคฺคสวากฏฺจานัน ปตฺ
 เถตุวา อทาสี, อคฺคธมฺมํ ปน อรหตฺตํ สพพปจฺมํ ปฏฺวิวิชฺฉิตฺุ ปตฺ
 เถตุวา อทาสีติ ๕ “กทา ภควาติ ๕ “สุณฺิสสฺถ ภิกฺขเวติ ๕ “อาม
 ฆนฺเตติ ๕

(สตุถา อาท) “ภิกฺขเว อิตฺ อเกนวฺตฺติกปฺเป วิปสฺสี ภควา โลเก
 อุทปาติ ๕ ตทา “มหากาโล จุลฺลกาโลติ เทว ภาติกา กุณฺฺมพิกา
 มหนฺตํ สาลิกฺเขตฺตํ วปาเปสฺสุ ๕ อเถกทิวสํ จุลฺลกาโล สาลิกฺเขตฺตํ
 คนฺตุวา เอกํ สาลิกฺพฺภํ ฝาลेतฺวา ขาติ ๕

(สาลิผลํ) อติมธฺรํ อโหสิ ๕ โส พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส
 สาลิกฺพฺภานัน ทาทูกาโม หุตฺวา เชฏฺจภาติกํ อุปสงฺกมิตฺวา “ภาติก
 สาลิกฺพฺภํ ฝาลेतฺวา พุทฺธานัน อนฺจจฺฉวิกํ กตฺวา

ปจาเปตฺวา ทานัน เทมาติ อาท ๕ (เชฏฺจกภาติโก) “กั วเทสิ,
 สาลิกฺพฺภํ ฝาลेतฺวา ทานัน นาม เนว อตีเต ภูตปฺพุพฺพํ, นานาคเต
 ภวิสฺสติ, มา สสฺสํ นาสยฺยิตฺิ ๕ โส ปฺนปฺปฺนํ ยาจิเยว ๕

อด นํ ภาตา “เตนหิ เขตฺตํ เทว โภฏฺจาสเถ กตฺวา มม
 โภฏฺจาสํ อนามสิตฺวา อตฺตโน เขตฺตโภฏฺจาสเถ, ยํ อิจฺฉสิ, ตํ กโรหีติ
 อาท ๕ โส “สาธฺติ เขตฺตํ วิภชิตฺวา

พหู มนุสเส หตถกมมံ ยาจิตฺวา สาลิกพมฺภี ผาเลตฺวา นีรุตเท
 จีเร ปจาเปตฺวา สปิรมธฺสกุขราหิ โยเชตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส
 ทานํ ทตฺวา ภตฺตกิจฺจปรีโยसानเ “อิทํ ภนฺเต มม อคฺคทานํ
 อคฺคธมฺมสฺส สพฺพปจฺมํ ปฏฺวิเวธาย สํวตฺตตฺตฺติ อาท ๑

สตุถา “เอวํ โหตุตฺติ อนุโมทนํ อกาสิ ๑ โส เขตฺตํ คนฺตฺวา โอล
 เกนโต

สกลเขตฺเต กณฺณิกาพฺพุเทหิ วิย สาลีสีเสหิ สณฺจนฺนํ (เขตฺตํ) ทิส
 วา ปญฺจวิธํ ปีตํ ปฏฺฐิตฺวา “ลาภา วต เมตฺติ จินฺตฺเตตฺวา

ปฺปุกกาเล ปฺปุกคฺคํ นาม อทาสิ, คามวาสีหิ สทฺธิ์ อคฺคสฺส
 ทานํ นาม อทาสิ; ลายเน ลายนคฺคํ, เวณิกฺรณ เวณิกคฺคํ,

กลาปาทีสุ กลาปคฺคํ ขลคฺคํ ภณฺฑคฺคํ โกฏฺฐคฺคฺคนฺติ เอวํ เอกส
 เส นว วาเร อคฺคทานํ อทาสิ ๑

ตสฺส สพฺเพสุ วาเรสุ คหิตคหิตฏฺฐานํ ปรีปฺริ ๑ สสฺสํ อติเรกํ
 อฏฺฐานสมฺปนฺนํ อโหสิ ๑ ธมฺโม นามส อตฺตานํ รกฺขณฺตํ รกฺขติ ๑

เตนาท ภควา
 ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี
 ธมฺโม สฺวจินฺโน สฺขมาวทาติ
 เอสานิสฺโส ธมฺเม สฺวจินฺเน
 น ทฺคคฺคํ คจฺจติ ธมฺมจารีติ ๑

เอวเมว วิปฺสฺสิสมฺมาสมฺพุทฺธกาเล อคฺคธมฺมํ ปจฺมํ ปฏฺวิวิชฺฌิตุํ ปต
 เณโต นว อคฺคทานานิ อทาสิ ๑

อิโต สตสฺสทสฺสกปฺปมตฺถเก ปน หํสวตฺตีนคเร ปทฺมุตฺตร-พุทฺธกาเลปิ
 สตฺตาหํ มหาทานํ ทตฺวา ตสฺส ภควโต ปาทมฺุเล นิปชฺชิตฺวา

อัครมมตส ปจมี ปฏิวิชณตถเมว ปตถนั จเปติ ฯ อิติ อิมินา
 ปตถิตเมว (จานั) มยา ทินนั, นานั มุขั โอลเเกตวา เทมีติ ฯ

บุรพกรรมของพระสาวกมีพระยสเป็นต้น

(ภิกขุ ปุจฉีสุ) “ยสกุลปุตตปมุขา ปญจปญญาส ชนา ก็ กมมัม
 กรีสุ ฆนเตติ ฯ

“เอเตปี เอกสส พุทฺธสส สนฺติเก อรหตฺตัม ปตฺถเนตฺตา พหุ
 ปุญญกมมัม กตฺวา, อปรภาเค อนุปฺปนฺเน พุทฺเธ, สหายกา หุตฺวา
 วคฺคพฺนฺเชน ปุญฺญานิ กโรนฺตา อนาถสรีรานิ ปฏฺิษคฺคฺนฺตา วิจฺรีสุ ฯ
 เต เอกทิวสั สคพฺมัม อิตถึ กาลกตัม ทิสฺวา “ฉาเปสฺสามาติ สฺสานั
 หรีสุ ฯ เตสุ ปญฺจ ชเน “ตุมฺเห ฉาเปถาติ สฺसानเ จเปตฺวา เสสา
 คามัม ปวิจฺจา ฯ ยสทารโก ตัม สรีรัม สฺเลหิ วิชฺฉิตฺวา ปริวตฺเตตฺวา
 ปริวตฺเตตฺวา ฉาเปนฺโต อสุภสญฺญัม ปฏฺิลภิ ฯ อิตเรสฺปิ จตฺนุนั
 ชนानั “ปสฺสถ โภ อิมัม สรีรัม ตตฺถ ตตฺถ วิทฺธสฺตจมมัม กพรโครูป
 วยิ อสุจึ ทคฺคฺนุชั ปฏฺิภูถนฺติ ทสฺเสสิ ฯ เตปี ตตฺถ อสุภสญฺญัม
 ปฏฺิลภีสุ ฯ เต ปญฺจ ชนา คามัม คนฺตฺวา เสสสหายกานั กถยีสุ ฯ
 ยโส ปน ทารโก เคหัม คนฺตฺวา มาตาปีตฺนญฺจ ภริยาย จ กเถสิ ฯ

เต สพฺเพปี อสุภัม ภาวยีสุ ฯ อิทเมเตสั ปุพฺพกมมัม ฯ เตเนว
 ยสสส อิตถาคาเร สฺसानสญฺญา อูปฺปชฺชิ ฯ ตาย จ อุนิสฺสยสมฺปตฺติยา
 สพฺเพสั วิเสสาธคโม นิพฺพตฺติ ฯ เอวํ อิเม อตฺตนา ปตฺถิตเมว
 ลภีสุ ฯ นานั มุขั โอลเเกตวา ทมฺมีติ ฯ

(ภิกขุ ปุจฉีสฺ) “ภททวคคิยา สหายกา ปน ก็ กรีสฺ ฆนฺเตติ ฯ
 “เอเตปี ภิกขเว ปุพฺพพุทฺธานํ สนฺติเก อรหตฺตํ ปตฺเถตฺวา ปุณฺณานิ
 กตฺวา, อปรภาเค อนฺุปฺปนฺเน พุทฺธ, ตีสรุตฺตา หุตฺวา ตฺถุทฺธิโลวาทํ
 สุตฺวา สฏฺฐจิวสฺสสทฺสทานิ ปลฺลจ สีสานิ รกฺขีสฺ ฯ เอวํ อิมेषิ
 อตฺตนา ปตฺถิตปตฺถิตเมว ลภีสฺ ฯ นาทํ มุขํ โอลเกตฺวา ภิกฺขุณฺ
 ทมฺมีติ ฯ

“อรุเวลกสฺสปาทยิ ปน ฆนฺเต ก็ กรีสฺติ ฯ “อรหตฺตเมว ปตฺ
 เถตฺวา ปุณฺณานิ กรีสฺ ฯ อิตฺ ทิ เทวณฺวตฺติกปฺเป ‘ติสฺโส พุสฺโสติ
 เทว พุทฺธา อฺุปฺชฺชีสฺ ฯ พุสฺสพฺพุทฺสส มหิณฺโท นาม ราชา ปิตา
 อโหสิ ฯ ตสฺมี ปน สมฺโพธิ์ ปตฺเต, รณฺโณ กนิฏฺฐปฺุตฺโต อคฺคสาวโก,
 ปุโรหิตปฺุตฺโต ทฺติยสาวโก อโหสิ ฯ ราชา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา “เชฏฺฐ
 ปฺุตฺโต เม พุทฺธ, กนิฏฺฐปฺุตฺโต อคฺคสาวโก, ปุโรหิตปฺุตฺโต ทฺติยสาว
 โกติ เต โอลเกตฺวา “มเมว พุทฺธ, มเมว ธมฺโม, มเมว สงฺฆ;
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสชาติ ติกฺขตฺตํ อฺุทานํ อ
 ทาเนตฺวา สตฺถุ ปาทมฺุเล นิปฺชฺชิตฺวา “ฆนฺเต อิทานิ เม นว
 ติวสฺสสทฺสปริมาณสฺส อายุโน โภภฺยิ นิสีทิตฺวา นิตฺทายนกาโล วีย,
 อณฺเณสํ เคทฺทวารํ อคนฺตฺวา, ยาวาทํ ชีวามิ, ตาว เม จตฺตาริ ปจฺจ
 เย อธิวาเสถาติ ปฺฏิณฺณ คเหตฺวา นิพฺพุทฺธํ พุทฺธปฺุฏฺจานํ กโรติ ฯ รณ
 โณ ปน อปเรปี ตโย ปฺุตฺตา อเหตุํ ฯ เตสฺ เชฏฺฐสฺส ปลฺลจ โยธสฺตา
 นิ ปริวาริ, มชฺฌิมสฺส ตีณิ, กนิฏฺฐสฺส เทว ฯ เต “มยฺมปี ภาตฺิกํ
 โภเชสฺสามาติ ปิตฺรํ โอลกาสํ ยาจิตฺวา ปฺุณฺปฺุณฺ ยาจนฺตฺวาปี อลภิตฺวา,
 ปจฺจนฺเต กุปีเต, ตสฺส วุปฺสมนฺตฺถาย เปสิตฺวา ปจฺจนฺตํ วุปฺสเมตฺวา
 ปิตฺุ สนฺติกํ อาคมีสฺ ฯ อถ เน ปิตา อาลิ่งกิตฺวา สีเส จมฺพิตฺวา

“วรั โว ตาตา ทมมีติ อาห ๑ เต

“สาธู เทวาทิ วรั คหิตกั กตฺวา ปุณ กติปาหจฺเจน ปิตรา

“คณฺหถ ตาตา วรฺนติ วุตฺตา “เทว อมฺหากั อณฺเณน เกนจิ
 อดฺโถ นตฺถิ, อิตฺโต ปญฺจาย มยฺ ภาทิกั โภเชสฺสาม, อิมํ โน วรั เท
 หีติ อาหํสุ ๑ “น เทมิ ตาตาติ ๑ “นิจฺจกัลลํ อเทนฺตา สตฺต สํวจฺจ
 รานิ เทถาติ ๑ “น เทมิ ตาตาติ ๑ “เตนฺหิ จ ปญฺจ จตฺตาริ
 ตีณิ เทว เอกํ สํวจฺจํ สตฺต มาเส จ มาเส ปญฺจ มาเส จตฺตา
 โร มาเส ตโย มาเส เทถาติ ๑ “น เทมิ ตาตาติ ๑ โหตุ เทว,
 เอเกกสฺส โน เอเกกํ มาสํ กตฺวา ตโย มาเส เทถาติ ๑ “สาธู ตา
 ตา, เตนฺหิ ตโย มาเส โภเชถาติ ๑ เตสํ ปน ตินฺณมฺปิ เอโก ว
 โภจฺจาการิโก, เอโก ว อายุตฺตโก ๑ เต ทฺวาทสนฺหุตฺปริสฺปริวารา ๑

เต ปกฺโกสาเปตฺวา “มยฺ อิมํ เตมาสํ ทส สीलานิ คเหตุวา
 เทว กาสายานิ นิวาเสตฺวา สตฺถารา สหฺวาสํ วสิสฺสาม, ตุมฺहे
 เอตฺตกั นาม ทานวณฺณํ คเหตุวา เทวสิกั นวฺตีสหฺสฺสานํ ภิกฺขุณฺ
 โยธสฺสสฺส จ โน สพฺพํ ขาทนฺียโภชนฺียํ สํวตฺเตยฺยาถ, มยฺ หิ อ
 ตฺโต ปญฺจาย น กิณฺจิจิ วกฺขามาติ วทิสฺสุ ๑ เต ตโยปิ ปริวารกฺปริสฺสสฺส
 คเหตุวา ทส สीलานิ สฺมาทาย กาสายวตฺถานิ นิวาเสตฺวา วิหาเรยฺว
 วสิสฺสุ ๑ โภจฺจาการิโก จ อายุตฺตโก จ เอกโต หุตฺวา

ตินฺณํ ภาทิกานํ โภจฺจาการิเหติ วาเรน วาเรน วณฺณํ คเหตุวา ทานํ
 เทนฺติ ๑ กมฺมกรานํ ปน ปุตฺตา ยาคฺคตฺตาทีนํ อดฺถาย โรทนฺติ ๑

เต เตสํ, ภิกฺขุสงฺฆเม อนาคเตยฺว, ยาคฺคตฺตาทีนํ เทนฺติ ๑
 ภิกฺขุสงฺฆสฺส กตฺตกิจฺจาวสานเ กิณฺจิจิ อดิเรกํ น ภูตฺปุพฺพํ ๑ เต อปร

ภาค “ทারণัน เทมาติ อตตนาปี คเหตุวา ขาที่สุ, มนุญถปี
อาหาริ ทิสวา อธิวาเสตุํ นาสกขีสุ ฯ

เต ปน จตุราสีตีสหสสา อเหตุํ ฯ เต สงฺมสฺส ทินนํ วมฺหิ ขา
ทิตฺวา กายสฺส เกทา เปตฺติวิสเย นิพฺพตฺตีสุ ฯ

เต ภาคิกา ปน ปุริสสหสเสน สทฺธิ กาลํ กตฺวา เทวโลเก
นิพฺพตฺติตฺวา เทวโลกา เทวโลกํ สัสนฺตฺตา เทวนวฺตฺติกปฺเป เขเปสุํ ฯ
เอวํ เต ตโย ภาคโร อรหตฺตํ ปตฺเถนฺตฺตา ตทา กลฺยาณกมฺมํ กรีสุ ฯ
เต อตตนา ปตฺถิตเมว ลภีสุ ฯ นานํ มุขํ โอลเกตฺวา ทมฺมีติ ฯ”

เปรตผู้เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสารมาขอส่วนบุญ

ตทา ปน เตสํ อายุตฺตโก พิมฺพิสารโ อโหสิ, โภจฺจาการิกโ วิ
สาโข อุปาสโก ฯ เตสํ กมฺมกรา ตทา เปเตสุ นิพฺพตฺติตฺวา สุกฺติ-
ทฺคคฺติวเสน สัสนฺตฺตา อิมสฺมี กปฺเป จตฺตาริ พุทฺธนฺตฺรานิ เปตโลเกเยว
นิพฺพตฺตีสุ ฯ เต อิมสฺมี กปฺเป สพฺพปรฺมํ อุปฺปนฺนํ จตฺตาทิสฺวสฺส-สหส
สาयุกํ กกุสนฺธํ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา “อมฺหากํ อาหาริ ลภน-กาลํ
อาจิกฺขถาติ ปุจฺฉีสุ ฯ “มม ทาว กाले น ลภิสฺสถ, มม ปจฺจโต
มหาปรฺจเวีย โยชนมตฺตํ อภฺริพฺุหาย โภนาคมนพฺุทฺโธ อุปฺปชฺชิสฺสติ,
ตํ ปุจฺเจยฺยาถาติ อาห ฯ เต ตตฺตกํ กาลํ เขเปตฺวา, ตสฺมี อุปฺปนฺ
เน, ตํ ปุจฺฉีสุ ฯ โสปี “มม กाले น ลภิสฺสถ, มม ปจฺจโต
มหาปรฺจเวีย โยชนมตฺตํ อภฺริพฺุหาย กสฺสปพฺุทฺโธ อุปฺปชฺชิสฺสติ, ตํ ปุจ
เจยฺยาถาติ อาห ฯ เต ตตฺตกํ กาลํ เขเปตฺวา, ตสฺมี อุปฺปนฺเน,

ตํ ปุจฺฉีสุ ฯ โสปี “มม กาลे น ลภิสฺสถ, มม ปจฺจโต
มหาปรฺจเวีย โยชนมตฺตํ อภฺริพฺุหาย โคตมพฺุทฺโธ นาม อุปฺปชฺชิสฺสติ,

ตทา ตุมหากัม ฌาตโก พิมพิสโร นาม ราชา ภวิสสติ, โส สตถุ
 ทานัม ทตฺวา ตุมหากัม (ปตฺตี) ปาเปสฺสติ, ตทา ลภิสฺสธาติ อาท ๑
 เตสํ เอกัม พุทฺธนฺตรํ เสวทิวสํ วยิ อโหสิ ๑ เต, ตถาคเต อุปฺปนฺเน,
 พิมพิสาร์ธญา ปจฺมทิวสํ ทาเน ทินฺเน, รตฺติภาเค เภรวัสททํ กตฺวา
 รัญโธ อตฺตานํ ทสฺสยีสฺสุ ๑ โส ปุณฺทิวเส เวพฺพนํ อาคนฺตฺวา
 ตถาคตฺสฺส ตํ ปวตฺตี อโรเจสิ ๑

สตุถา “มหาราช อโิต เทวนวฺตฺติกปฺมตฺถเก ผุสฺสพฺพุทฺธกาเล
 เอเต ตว ฌาตกา ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทินฺนํ วมฺมํ ขาทิตฺวา เปตฺโลก
 นิพฺพตฺติตฺวา สฺสรนฺตา กกุสนฺธาทยิ พุทฺเธ อุปฺปนฺเน ปุจฺฉิตฺวา เตหิ
 อิทญฺจิตฺถจ วุตฺตา เอตฺตํ กาลํ ตว ทานํ ปุจฺจาสิสฺमानา, หิโย
 ตยา ทาเน ทินฺเน, ปตฺตี อลภฺมานา เอวมกํสฺสูติ อาท๑

พิมพิสโร

“กั ปน ภนฺเต อิทานิปี (มยา) ทาเน ทินฺเน (เปตา) ลภิสฺสนฺตฺติ
 ปุจฺฉิ ๑ “อาม มหาราชชาติ ๑ ราชา พุทฺธปฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺเตตฺวา
 ปุณฺทิวเส มหาทานํ ทตฺวา “ภนฺเต อโิต เตสํ เปตานํ ทิพฺพนฺนปानํ
 สมฺปชฺชตฺติ ปตฺตี อทาสิ ๑

ทิพฺพนฺนปานํ เตสํ ตเถว นิพฺพตฺติ ๑ ปุณฺทิวเส นคฺคา หุตฺวา
 อตฺตานํ ทสฺเสสฺสุ ๑ ราชา “อชฺช ภนฺเต นคฺคา หุตฺวา อตฺตานํ ทส
 เสสนฺติ อโรเจสิ ๑ “วตฺถานิ เต น ทินฺนานิ มหาราชชาติ ๑ ปุณ
 ทิวเส พุทฺธปฺมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส จิวฺรานิ ทตฺวา “อโิต เตสํ
 ทิพฺพวตฺถานิ โหนฺตฺติ (ปตฺตี) ปาเปสิ ๑

ตังฉณณเฒเว เตสั ทิพพตตถาณิ อุปปชชี่สุ ๑ เต เปตตตถาวั
วิขหิตฺวา ทิพพตตถาเวณ สณฺจหี่สุ ๑ สตถา อนุโมทนั กโรนฺโต “ติ
โรกฺขทฺเทสุ ติฏฺฐนฺตี่ติ ตีโรกฺขทฺทานุโมทนั อกาสิ ๑

อนุโมทนาวสานเณ จตุราสีติยา ปาณสทสฺสานั ธมฺมาภิสมโย
อโหสิ ๑ อิติ สตถา เตภาตักขมฺมิลานั วตถุ กเถตฺวา อิมปิ ธมฺม-
เทสนั อาทริ ๑

“อคฺคสาวกา ปน ฆนฺเต ก็ กรีสุติ ๑ “อคฺคสาวกภาวาย
ปตถนั กรีสุ ๑

อิโต กปฺปสทสทสสาธิกสฺส หิ กปฺปานั อสงฺเขยฺยสฺส มตถเก
สารีปฺตุโต พุราหุณฺมมหาสาถกฺุเล นิพฺพตฺติ, นามเณ สรทมาณโว นาม
อโหสิ ๑ โมคฺคลฺลาโน คหปติมมหาสาถกฺุเล นิพฺพตฺติ,

นามเณ สิริวฑฺฒกฺุณฺมพิโก นาม อโหสิ ๑

เต อุโกปี สหปฺสุกัีพกา สหายกา อเหสุ ๑ สรทมาณโว
ปีตฺตอจฺเจเนน กุลสนฺตักั มหาธนั ปฏฺิปปชชิตฺวา เอกทิวสั รโหคโต

จินฺเตสิ “อหั อิธโลกตฺตถาเวเมว ชานามิ, โน ปรโลกตฺตถาวั;
ชาตสทตฺตานถฺจ มรณั นาม ฐวั, มยา เอกั ปพฺพชชั ปพฺพชิตฺวา
โมกฺขธมฺมคเวสนั กาคุ วฏฺฐตี่ติ ๑ โส สหายกั อุปสงฺกมิตฺวา อาท
“สมฺม สิริวฑฺฒ อหั ปพฺพชิตฺวา โมกฺขธมฺม คเวสิสฺสามิ, (ก็) ตวั
มยา สทฺธิ ปพฺพชิตุ สกฺขิสฺสสิ, อุทาหุ น สกฺขิสฺสสิติ ๑

“น สกฺขิสฺสามิ สมฺม, ตวัเยว ปพฺพชาหี่ติ ๑ โส จินฺเตสิ
“ปรโลกั คจฺฉนฺโต สหายั วา ญาติमितฺเต วา คเหตุวา คโต นาม
(ปฺุคฺคโล) นตฺถิ, อตฺตนา กตฺ อตฺตโน ว โหตี่ติ ๑

ตโต สรทมาณโว (ปุคฺคํ) รตนโกฏฺฐจาการํ วิวราเปตฺวา
 กปณทฺธิกฺวณฺฑิพฺพกยาจกานํ มหาทานํ ทตฺวา ปพฺพตปาท์ ปริสิตฺวา
 อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชฺ ๑ (ชนา) ตสฺส เอโก เทว ตโยติ เอวํ
 อนุปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา จตฺสตฺตติสทสฺสมตฺตา ชฺฉิตฺตา อเหตุํ ๑ โส
 ปญฺจ อภิญญา อฏฺฐ จ สฺมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตตฺวา เตสํ ชฺฉิตานํ
 กสิณปริกมฺมํ อากิฯ ๑ เตปิ สพฺเพ ปญฺจ อภิญญา อฏฺฐ จ สฺมา
 ปตฺติโย นิพฺพตฺเตสํ ๑

เตน สมเยน อนโนมทสฺสี นาม พุทฺโธ โลเก อุตฺปาติ ๑ นครํ
 จนฺทวตี นาม อโหสิ ๑ ปิตา ยสฺวนฺโต นาม จตฺติโย,
 มาตา ยโสธฺรา นาม เทวี , โโพธิ อชฺชุนรฺกฺโข,
 นิสโก จ อนโนม จ เทว (เถรา) อคฺคสาวกา, วรุโณ นาม
 อุกฺคจาโก, สุนฺทฺรา จ สุมฺนา จ เทว อคฺคสาวิกา;
 อายุ วสฺสตสทสฺสํ อโหสิ, สรีรํ อฏฺฐปญฺญาสทฺตฺตฺตฺเพธํ,
 สรีรปฺปภา ทฺวาทสโยชนํ ฝริ, ภิกฺขุสทสทสฺสํ ปริวารโ อโหสิ ๑

สองสหายได้รับการพยากรณ์จากพระอนโนมทัสสี

โส เอกทิวสํ ปจฺจุสกาเล มหากรฺณาสมฺมาปตฺติโต วุฏฺฐาย โลกํ
 โวลเณนฺโต สรทตาปสํ ทิสฺวา “อชฺช มยฺหํ สรทตาปสฺส สนฺติกํ
 คตฺปจฺเจเนน ธมฺมเทสนา จ มหตี ภวิสฺสติ, โส จ อคฺคสาวกฺวจานํ
 ปตฺเถสฺสติ, ตสฺส สหายโก สิริวทฺตมฺภุมฺพิโก ทฺติยสาวกฺวจานํ ปตฺ
 เถสฺสติ, เทสนาปริโยसानเ จสฺส ปริวารา จตฺสตฺตติสทสฺสชฺฉิตฺตา
 อรหฺตฺตํ ปาปุณฺิสฺสนฺติ; มยา ตตฺถ คนฺตุํ วุฏฺฐตีติ

อตตโน ปตตจิวรมาทาย อณฺณํ กณฺจจิ อนามนฺเตตฺวา สึโห วิย
 เอกจโร หุตฺวา, สรทตาปสฺสส อนฺเตวาสิเกสฺส ผลาผลตฺถาย คเตสฺ,
 “พุทฺธภาวํ เม ชานาตุติ, ปสฺสนุตฺตเสว สรทตาปสฺสส, อากาสโต
 โอตริตฺวา ปจฺวิยํ ปตฺติฏฺจาสึ ฯ สรทตาปโส พุทฺธานุภาวณฺเจว สรีร-
 นิปฺพตฺตติณฺจ ทิสฺวา ลกฺขณมฺนฺเต สมฺมสึตฺวา “อิเมหิ ลกฺขณฺเหหิ
 สมฺนฺนาคโต นาม อคารมชฺเฌ วสนฺโต ราชา โหติ จกฺกวตฺตี,
 ปพฺพชนฺโต โลเก วิวฏฺจจฺนโท สพฺพณฺณพฺพุโธ โหติ; อยํ ปุริโส
 นิสฺสํสยํ พุทฺโธติ ชานิตฺวา ปจฺจुकฺคมนํ กตฺวา ปณฺจปตฺติฏฺจิตฺน
 วนฺทิตฺวา อาสนํ ปณฺญาเปตฺวา อทาสึ ฯ

นีสึทึ ภควา ปณฺณตฺตาสเน ฯ

สรทตาปโสปี อตตโน อนฺจจฺวิกํ อาสนํ คเหตุวา เอกมฺนฺตํ
 นีสึทึ ฯ ตสฺมึ สมเย จตฺสตฺตตฺตีสหสฺสา ชฎิลา ปณฺฑิตปณฺฑิตานิ โอิชว-
 ตานิ ผลาผลานิ คเหตุวา อจฺริยสฺส สนฺติกํ สมฺปตฺตา, พุทฺธานณ-
 เจว อจฺริยสฺส จ นิสินฺนาสนํ โอลเอกตฺวา อาหํสุ

“อจฺริย มยํ ‘อิมสฺมึ โลเก ตุมฺเหหิ มหฺนตฺตโร ปุคฺคโล นตฺถิตฺติ
 วิจฺราม, อยํ ปน ปุริโส ตุมฺเหหิ มหฺนตฺตโร มณฺเณติ ฯ

“ตาทา กึ วเทถ, สาสเปน สทฺธิ อฏฺจสฏฺจโยชนสฺต-
 สหสฺสุพฺเพธํ สึเนรฺุ สมํ กาคุํ อิจฺฉถ, สพฺพณฺณพฺพุเรน สทฺธิ มม
 อุปมํ มา กริตฺถ ปุคฺคกาทิ ฯ อถ เต ตาปสา “สจายํ ปุริโส
 อิตฺตรสฺตโต อภวิสฺส, น อมฺหากํ อจฺริโย เอวรูปํ อุปมํ อหริสฺสติ,
 ยาว มหฺา วตายํ ปุริโสติ สพฺเพว ปาเทสฺ ปตฺติตฺวา สิริสา วนฺทิสฺสุ ฯ
 อถ เน อจฺริโย อาห “ตาทา อมฺหากํ พุทฺธานํ อนฺจจฺวิก-
 เทยฺยธมฺโม นตฺถิ, สตฺถา จ ภิกฺขวาจฺจารเวลายํ อิธาคโต,

มยํ ยถาสตติ ยถาพลํ เทยธมมํ ทสฺสาม; ตุมฺเห ยํ ยํ ปณฺตีตํ
ผลาผลํ, ตํ ตํ อหฺรธาติ อหฺราเปตฺวา หตฺเถ โธวิตฺวา สยํ
ตถาคตฺสส ปตฺเต ปตฺติจฺจาเปสิ ฯ สตฺถารา ผลาผลे ปฏฺิกคฺคหิตมตฺเต,
เทวตา ทิพฺโพชํ ปกฺกปิสุ ฯ โส ตาปโส อุกฺกํปี สยเมว ปรีสุสาเวตฺวา
อทาสิ ฯ ตโต ภตฺตกิจจํ กตฺวา นิสินฺเน สตฺถริ, สพฺเพ อนฺเตวาสิเก
ปกฺโกสิตฺวา สตฺถุ สนฺติเก สาราณียกถํ กเถนฺโต นิสีทิ ฯ

สตฺถา “เทว อคฺคสาวกา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทุธิ อากจฺฉนฺตฺติ
จินฺเตสิ ฯ เต สตฺถุ จิตฺตํ ญตฺวา สตฺสทฺสสจฺฉินาสวปริวารา
อาคนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ อฏฺฐํสุ ฯ ตโต สรทตาปโส
อนฺเตวาสิเก อามนฺเตสิ “ตาทา พุทฺธานํ นิสินฺนาสนมฺปิ นิจํ,

สมณฺสทฺสทฺสสาปี อาสนํ นตฺถิ, ตุมฺเหหิ อชฺช อุพารํ
พุทฺธสกฺการํ กาคุํ วมฺมุตฺติ,

ปพฺพตปาทโต วมฺณคฺคณฺธสมฺปนฺนานิ ปุปฺพานิ อหฺรธาติ ฯ

กถนกาโล ปปลฺยโจ วย โหติ, อิทฺธิมโต ปน อิทฺธิวิสโย อจินฺ
เตยโยติ ฯ

มุหฺตตมตฺเตเนว เต ตาปสา วมฺณคฺคณฺธสมฺปนฺนานิ ปุปฺพานิ
อหฺริตฺวา พุทฺธานํ โยชนปฺปมาณํ ปุปฺพาสนํ ปญฺญาเปสุํ ฯ อุกฺกนํ
อคฺคสาวกานํ ติกาวุตฺ, เสสานํ ภิกฺขุณํ อทฺมโยชนิกาทิเกทํ,

สงฺฆนวกสฺส อฺสภมตฺตํ อโหสิ ฯ

“กถํ เอกสฺมี อฺสสมปเท ตาวมหนฺตานิ อาสนานิ ปญฺญตฺตานีติ
น จินฺเตตฺพุพฺ ฯ อิทฺธิวิสโย เหส ฯ

เอวํ ปญฺจตฺเตสุ อาสเนสุ, สรทตฺปาโส ตถาคตฺตสฺส ปุโรโต อณฺชลิ
 ปคฺคยฺห จิตฺโต “ภนฺเต มยฺหํ ทิฆมฺรตฺตํ หิตาย สุขาย อิมํ ปุปฺผาสนํ
 อภिरุหฺนฺตํ อาท ฯ

เตน (คาถาวจนํ) วุตฺตํ

“นํนาปุปฺผญฺจ คนฺธญฺจ สนฺนิปาเตตฺวาน เอกโต
 ปุปฺผาสนํ ปญฺญาเปตฺวา อิทํ วจนมฺพรวี
 ‘อิทํ เม อาสนํ วีร ปญฺจตฺตํ ตวณฺุจฺฉวี,
 มม จิตฺตํ ปสาเทนฺุโตนิสีท ปุปฺผมาสเน.
 สตฺตฺรตฺตฺนฺุทิวํ พุทฺุโธ นิสีทํ ปุปฺผมาสเน
 มม จิตฺตํ ปสาเทตฺวาหํสยิตฺวา สเทวเกติ.

ความปรารถนาเป็นพระอัครสาวกของสองสหาย

เอวํ นิสินฺเน สตฺถริ, เทว อคฺคสาวกา เสสภิกฺขุ จ อตฺตโน
 อตฺตโน ปตฺตาสเน นิสีทิสฺสุ ฯ สรทตฺปาโส มหนฺตํ ปุปฺผจฺฉตฺตํ คเหต
 วา ตถาคตฺตสฺส มตฺถเก ชาเรนฺุโต อญฺจาสิ ฯ สตฺถา “ชฺฎฺฒินํ อยํ
 สกฺกาโร มหปฺพลโธ โหตฺตุติ นิโรธสมาปตฺตี สฺมาปชฺชิ ฯ

สตฺถุ สฺมาปตฺตี สฺมาปนฺนภาวํ ญตฺวา เทว อคฺคสาวกาปี เสส-
 ภิกฺขุปี สฺมาปตฺตี สฺมาปชฺชีสฺสุ ฯ ตถาคเต สตฺตาทํ นิโรธสมาปตฺตี
 สฺมาปชฺชิตฺวา นิสินฺเน, อนฺุเตวาสิกา, ภิกฺขาจารกาเล สมฺปตฺเต, วน
 มฺลผลาผลํ ปริภุญฺชิตฺวา เสสกาลํ พุทฺุชานํ อณฺชลิ ปคฺคยฺห ติฏฺฐนฺุติ
 ฯ สรทตฺปาโส ปนฺ ภิกฺขาจารมฺปิ อคนฺุตฺวา ปุปฺผจฺฉตฺตํ ชาเรมา
 โน ว สตฺตาทํ ปิตฺติสฺุเขน วิตฺตินาเมสิ ฯ สตฺถา นิโรธโต วุฏฺฐาย
 ทกฺขิณฺุปสฺเส นิสินฺนํ อคฺคสาวกํ นิสภตฺเถรํ อามนฺุเตสิ “นिसภ สก

การการกานํ ตาปสํานํ ปุํปฺพสาสนานุํโมทนํ กโรหีติ ฯ เถโร จกุกวตฺติ
 ติรณฺโณ สนฺตिका ปญฺฉิตฺตมหาลาโภ มหาโยโช วีย ตุญฺจมานโส สวาก
 ปารมีณาณํ จตฺวา ปุํปฺพสาสนานุํโมทนํ อารภี ฯ

ตสฺส เทสํนาวसानํ ทุตฺติยสวากํ อามนฺเตติ “ตฺวํปี ภิกฺขุ ฌมฺมํ
 เทเสหีติ ฯ อโนมตฺเถโร เตปฺภิกฺกํ พุทฺธวจนํ สมมฺมสิตฺวา ฌมฺมํ กเถสิ
 ฯ ทฺวินนํ อคฺคสวากานํ เทสํนาย เอกสฺสาปี อภิสมฺโย นาโหสิ ฯ
 อถ สตฺถา อปริมาณา พุทฺธวิสเย จตฺวา ฌมฺมเทสํ อารภี ฯ

เทสํนาปริโยसानํ จเปตฺวา สรทตาปสํ สพฺเพปิ จตฺตฺตฺตติ-
 สหสฺสชฺฐีลา อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ

สตฺถา “เอถ ภิกฺขโวติ หตฺถํ ปสาเรสิ ฯ เตสํ ตาวเทว เก
 สมสฺสฺสนิ อนฺตรธาร์ยิสฺสุ ฯ อญฺจ ปริกฺขารํ กาเย ปญฺฉิมุกฺกา ว อเหตุํ ฯ

“สรทตาปโส กสฺมา อรหตฺตํ น ปตฺโตติ (ปฺจจฺฉา) ฯ

วิกฺขิตฺตจิตฺตตฺตฺตา อิติ วิสฺสชฺชนํ ฯ

ตสฺส กิร พุทฺธานํ ทุตฺติยาสนํ นิสีหิตฺวา สวากปารมีณาณํ
 จตฺวา ฌมฺมํ เทสยฺโต อคฺคสวากสฺส ฌมฺมเทสํ โสตุํ อารทฺธกาลโต
 ปญฺจาย (สรทตาปโส) “อโห วตฺาหํปี อนาคเต อุปฺปชฺชนกสฺส พุทฺธสฺส
 สาสเน อิมินา สวากเนน ปญฺฉิตฺตํ ชฺฐํ ลเกยฺยนฺติ จิตฺตํ อุปฺปาเทสิ ฯ
 โส เตน ปรีวิตกฺเกน มคฺคผลปฺปญฺญเวธํ กาคฺตุํ นาสกฺขิ ฯ

ตถาคตํ ปน วนฺทิตฺวา สมฺมุখে จตฺวา อาห “ภนฺเต ตุมฺหากํ
 อนนฺตราสเน นิสินฺโน ภิกฺขุ ตุมฺหากํ สาสเน โภ นาม โหตีติ ฯ
 “มยา ปวตฺตติตํ ฌมฺมจกฺกํ อนฺุปวตฺเตนฺโต สวากปารมีณาณสฺส
 โภญฺปิปฺตโต โสพส ปญฺญา ปญฺฉิวิชฺฉิตฺวา จิโต, มยฺหํ สาสเน อคฺค
 สวากโภ นาม เอโสติ ฯ

“ภนฺเต ยวายํ มยา สตฺตาทํ ปุํปฺพจฺจตฺตํ ฐาเรณฺเตน สกฺกาโร
 กโต, อหํ อิมสฺส ฝเลน อณฺณํ สกฺกตฺตํ วา พุรหฺมตฺตํ วา น
 ปตฺถेमฺปิ, อนาคตฺเต ปน อयํ นิสฺสทฺถโร วีย เอกสฺส พุทฺธสฺส อคฺค
 สาวโก ภเวยฺยนฺติ ปตฺถนํ อกาสิ ฯ สตฺถา “สมิขฺฉิสฺสตี นฺุ โข
 อิมสฺส ปุริสสฺส ปตฺถนาติ อนาคตํสฺสวณฺํ เปเสตฺวา โอลฺเกนฺโต
 กปฺปสฺตสทฺสสาธิกํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกกมิตฺวา สมิขฺฉนฺนภาวํ อทฺทส,
 ทิสฺวา สรทตาปสํ อาท

“น เต อयํ ปตฺถนา โมจฺฆา ภวิสฺสตี,

อนาคตฺเต ปน กปฺปสฺตสทฺสสาธิกํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกกมิตฺวา
 โคตโม นาม พุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตี, ตสฺส มาตา มหามาयाเทวี
 นาม ภวิสฺสตี, ปิตา สุทฺโธทโน นาม มหาราชา, ปุํตฺโต ราหุโล นาม,
 อุปฺภูจฺาโก อานนฺโท นาม, ทฺุติยสาวโก โมคฺคลฺลาโน นาม, ตฺวํ ปนสฺส
 อคฺคสาวโก ฐมฺมเสนาปติ สารีปุํตฺโต นาม ภวิสฺสตีติ ฯ

เอวํ ตาปสํ พฺยากริตฺวา ฐมฺมกถํ กเถตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปรีวฺโต
 อากาสํ ปกฺขนฺหิ ฯ สรทตาปโสปี อนุเตวาสิกตฺเถรานํ สนฺติกํ คนฺตฺวา
 สหายกสฺส สิริวทฺธมฺกฺกฺกมฺพิกสฺส สาสนํ เปเสสิ “ภนฺเต มม
 สหายกสฺส วเทถ ‘สหายเกน เต สรทตาปเสน อนฺมทสฺสิสฺส
 พุทฺธสฺส ปาทมฺุเล อนาคตฺเต อุปฺปชฺชนกสฺส โคตมพุทฺธสฺส สาสเน
 อคฺคสาวกฺกฺกานํ ปตฺถิตํ, ตฺวํ ทฺุติยสาวกฺกฺกานํ ปตฺถเหตีติ ฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา เถเรหิ ปุเรตรเมว เอกปสฺเสน คนฺตฺวา
 สิริวทฺธมฺสฺส นิเวสนทฺวาเร อฏฺฐาสิ ฯ สิริวทฺโธ “จิสฺสํ วต เม
 อยฺโย อาคโตติ อาสเน นิสีทาเปตฺวา

อตตนา นัจเตร อาสเน นิสินโน “อนุตวาสิกปริสา ปน โว
ภนฺเต น ปญฺญาณนฺตํติ ปุจฺฉิ,

“อาม สมฺม, อมฺหากํ อสฺสมํ อโนมทสฺสี พุทฺโธ อากโต, มยํ
ตสฺส อตฺตโน พเลน สกฺการํ กริมฺหา, สตุถา สพฺเพสํ ฐมฺมํ เทเสสิ
, เทสนาปริโยसानเน จเปตฺวา มํ เสสา อรหตฺตํ ปตฺตา ปพฺพชฺชีสุ,
อหํ สตุถุ อคฺคสาวกํ นิสภตฺเถรํ ทิสฺวา อนาคเต อุปฺปชฺชนกสฺส โค
ตมพุทฺธสฺส นาม สาสเน อคฺคสาวกญฺจानํ ปตฺเถสํ, ตฺวปี ตสฺส สาส
เน พุทฺธิยสาวกญฺจานํ ปตฺเถหิตํ ๑ “มยฺหํ พุทฺเธหิ สทฺธิํ ปริจโย
นตฺถิ ภนฺเตติ ๑ “พุทฺเธหิ สทฺธิํ กถนํ มยฺหํ ภาโร โหตุ, ตฺวํ
มหนตฺ อภิสกฺการํ สชฺเชหิตํ ๑

สิริวฑฺฒโธ ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา อตฺตโน นิเวสนทฺวาเร ราชมาเนน
อญฺจกรีสมตฺตํ จานํ สมตลํ กาทฺตฺวา วาลิกํ โอกิริตฺวา ลาชปญฺจมานิ
ปฺปฺพานิ วิกกิริตฺวา นีลุปฺปลจฺจนฺทํ มณฺทปํ กาทฺตฺวา พุทฺธาสนํ
ปญฺญาเปตฺวา เสสภิกฺขุณฺปิ อาสนานิ ปฏฺิยาเทตฺวา

มหนตฺ สกฺการสมฺมานํ สชฺเชตฺวา พุทฺธานํ นิมนตฺนตฺถาย สรท
ตาปสฺสส สลฺลํ อทาสิ ๑ ตาปโส พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ คเหตุวา
ตสฺส นิเวสนํ อคฺมาสิ ๑ สิริวฑฺฒปิ ปจฺจुकฺคมนํ กตฺวา ตถาคตสฺส
หตฺถโต ปตฺตํ คเหตุวา มณฺทปํ ปเวเสตฺวา

ปญฺญตฺตาสเน นิสินฺนสฺส พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทกฺขิณฺทกํ
ทตฺวา ปณฺธิโกชเนน ปรีวิสิตฺวา ภตฺตกิจฺจปริโยसानเน พุทฺธปฺปมฺขํ
ภิกฺขุสงฺฆํ มหารเหหิ วตฺเถหิ อจฺฉาเทตฺวา

“ภนฺเต นายํ อารมฺโภ อปฺปมตฺตกญฺจานตฺถาย, อิมินา ว นียา
เมน สตฺตาหํ อนุกมฺปํ กโรถาติ อาห ๑ สตุถา อธิวาเสสิ ๑

โส เตเนว นียาเมน สดตาทํ มหาทานํ ปวตเตตวา
ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา อณฺชลี ปคฺคยฺห จิตฺ อาท

“ภนฺเต มม สหาโย สรทตาปโส

‘ยสฺส สตฺถุ อคฺคสาวโก ภเวยฺยนฺติ ปตฺเถสิ,
อํ ทสฺเสว ทฺตฺติยสาวโก ภเวยฺยนฺติ ฯ สตฺถา อนาคตํ โอลฺเกตฺวา
ตสฺส ปตฺถนาย สมฺมิชฺฌนภาวํ ทิสฺวา พฺยาภาสิ “ตฺวํปี อิตฺ
กปฺปสฺตสทสฺสาธิกํ อสงฺเขยฺยํ อติกกมิตฺวา โคตมพฺพุทฺธสฺส ทฺตฺติยสาวโก
ภวิสฺสสีติ ฯ พุทฺธานํ พฺยากรณํ สุตฺวา สิริวทฺโฆ หนฺจปฺหฺนฺจ อโหสิ ฯ
สตฺถาปี ภตฺตานุโมทนํ กตฺวา สปริวารโ วิหารเมว คโต ฯ

อํ ภิกฺขเว มม ปตฺเตหิ ตทา ปตฺถิตปตฺถนา,

เต ยถापตฺถิตเมว ลภีสุ, นานํ มุขํ โอลฺเกตฺวา เทมีติ ฯ

สองอัครสาวกทูลเรื่องปัจจุบันแต่พระศาสดา

เอวํ (วจนฺ) วุตฺเต, เทว อคฺคสาวกา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา

“ภนฺเต มยํ อคาริยภฺตฺตา สมานา คิริคฺคสมชฺชํ ทสฺสนาย คตาติ
ยว อสฺสชิตฺเถรสฺส สนฺติกา โสตาปตฺถติผลปฺปฏิเวธา สพฺพํ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุ
กเถตฺวา “เต มยํ ภนฺเต สณฺชยสฺส อจฺริยสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตํ
ตฺมฺหากํ ปาทมฺหุลํ อาเนตฺตุกามา(หุตฺวา), ตสฺส ลทฺธิยา นิสฺสารภาวํ
กเถตฺวา อิธาคมเน อานิสฺสํ กถยิมฺหา,

โส ‘อิทานิ มยํ อนุเตวาสิวาโส นาม จาภฺภิยา อุกก-จล
นภาวปฺปตฺถิตฺสทิสฺโส, น สกฺขิสฺสสามิ อนุเตวาสิวาสํ วสิตฺตฺนฺติ วตฺวา; ‘อจ
ริย อิทานิ มหาชโน คนฺธมาลาทิตฺตฺโต คนฺตฺวา สตฺถารเยว ปุเชสฺสติ,
ตฺมฺเห กถํ ภวิสฺสธาคิ อมฺเหหิ(วจนฺ) วุตฺเต, ‘กํ ปน อิมสฺมํ โลก

ปณฺธิตา พหุ (โหนฺติ) อุทาหุ ทนฺธา พหุ โหนฺติ ตี (วตฺวา) ‘ทนฺธาติ (วจนฺ) กถิตฺ, ‘เตนฺหิ ปณฺธิตา ปณฺธิตา สมณฺสฺส โคตฺมสฺส สนฺติกํ คมฺิสฺสนฺติ, ทนฺธา ทนฺธา มม สนฺติกํ อากมฺิสฺสนฺติ,คจฺจนฺ ตุมฺเหติ วตฺวา อากนฺตุํ น อิจฺฉิ ฆนฺเตติ (อาหํสุ)ฯ

ตํ สุตฺวา สตฺถา “ภิกฺขเว สลฺชโย อตฺตโน มิจฺฉาทิฏฺฐิตาย อสาร์ ‘สาร์โรติ สาร์ญจ ‘อสาร์โรติ คณฺหิ, ตุมฺเห ปน อตฺตโน ปณฺธิตตาย สาร์ สาร์โต อสาร์ญจ อสาร์โต ญตฺวา อสาร์ ปหาย สาร์เมว คณฺหิตฺถาติ วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

“ (เย ชนา) อสारे สारमतिโน सारे ज असारत्सुतिโน
 ते सारं नाधिकज्जनति मิจ्छासङ्गप्पकोจरा
 सारญ्ज सारतो ญत्वा असारญ्ज असारतो
 ते सारं अधिकज्जनति समासङ्गप्पकोจराति ५

ตตฺถ “อสारे สारมติโนติ: (คาถาปาทสฺส) จตฺตาโร ปจฺจยา, ทสฺวตฺถกา มิจฺฉาทิฏฺฐิ, ตสฺสา อุปฺนิสฺสยภฺตฺตา ฐมฺมเทสฺนาติ อัย อสาร์โร นาม, ตสฺมี สาร์-ทิฏฺฐิโนติ อตฺถโ ๫

สारे จาสารत्सुतिโนติ: ทสฺวตฺถกา สมฺมาทิฏฺฐิ,
 ตสฺสา อุปฺนิสฺสยภฺตฺตา ฐมฺมเทสฺนาติ อัย สาร์โร นาม,
 ตสฺมี “นายํ สาร์โรติ อสาร์ทสฺสิโน อิติ อตฺถโ ๫

เต สาร์ญจาทิ (ปททฺวยสฺส) เต ตํ มิจฺฉาทิฏฺฐิกถฺนํ คเหตุวา จิตา กามวิตกฺกาทีนํ วเสน มิจฺฉาसङ्गप्पकोจรา หุตฺวา

สีลสาร์ สมာธิสาร์ ปญฺญาสาร์ วิมุตฺตติสาร์ วิมุตฺตติลาณทสฺสนสาร์ ปรมตฺถสาร์ นิพฺพานญจ นาธิคจฺจนฺติ ๫

สาร์ญจาทิ: ตเมว สีลสาราทิสาร์ “สาร์โร นาม อยฺนฺติ

วุดตปฺปการญจ อสารี “อสารโ อยฺนติ ฌตฺวา ฯ

เต สารญจาทิ: เต ปญฺทิตา เอวํ สมฺมาทสฺสนํ คเหตุวา จิตา
เนกขมฺมสงฺกปฺปาทีนํ วเสน สมฺมาสงฺกปฺปโัจจรา หุตฺวา ตํ วุดตปฺปการํ
สารี อธิคจฺจนฺตํติ ฯ

คาถาปริโยสฺสเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺุณฺสีสุ ฯ

สนฺนิปตฺติตํ สาทฺถิกา เทสฺนา อโหสีติ ฯ

สฺยชยวตฺถุ ฯ